

БЕЛАРУСКАЕ ПАЛЕССЕ,

састаўная частка Палескай нізіны. На захадзе паступова пераходзіць у Прыбугскую раўніну, на усходзе – у Прыдняпроўскую нізіну, на поўначы – у узгорыста-раўнінную частку Беларусі, на поўдні – на Украінскае Палессе. Займае большую частку Брэсцкай, Гомельскай, невялікую частку на поўдні Мінскай і паўднёвым захадзе Магілёўскай вобласці. Працягласць з захаду на ўсход больш за 500 км, з поўначы на поўдзень каля 200 км.

Фізіка-геаграфічныя раены : Брэсцкае Палессе, Загородзье, Мазырскае Палессе, Прыпяцкае Палессе, Гомельскае Палессе. Асноўныя формы рэльефу ўтварыліся ў выніку дзейнасці дняпроўскага і сожскага ледавікоў і асабліва талых вод, вытекавших з-пад іх, і вод паазерскага ледніка (паступалі па далінах Зельвянкі, Шчары, Бярэзіны, Дняпра і іншых). Антропогенныя адклады - вода-ледавіковыя, старажытныя і сучасныя алювіяльныя і азерныя супескі і пяскі, золыя пяскі, лесападобныя суглінкі. Вялікую ролю ў фарміраванні рэльефу згулялі акумулятыўная дзейнасць Прыпяці і яе галоўных прытокаў, працэсы забалочвання паніжаных участкаў у галацэне. Адрозніваецца спрыяльнымі ўмовамі для гідраўлічнай сувязі глыбінных ваданосных гарызонтаў з паверхні. Паверхня Беларускага палесся - вода-ледавіковая і азерна-алювіяльная пясчаная нізіна з старажытнымі надпойменнымі тэрасамі, слабым нахілам на поўдні-усходзе, на невялікім участку на захадзе (у басейне Заходняга Буга), з бліжкім да паверхні узроўнем залягання грунтавых вод. Абсалютныя вышыні 100 - 150 м, у найбольш паніжанай частцы з амаль плоскім рэльефам знаходзяцца балоты (найбольшыя масівы Поддубічы, Вялікі Лес, Выганашчанскае балота, Загальскі масіў) і забалочаныя ўчасткі з пясчанымі выдмамі, невялікімі

старажытнымі берагавымі валамі Прыпяці і яе прытокаў, часткова переработанымі золотымі працэсамі. Сустрадаюцца асобныя краявыя ледавіковыя адукацыі - Мазырская града, Хойніцка-Брагинские вышыні, Юровіцкая ўзвышша і іншыя. Клімат цёплы, няўстойліва-вільготны, на паўднёвым усходзе пераходны да Лесостепному. Сярэдняя тэмпература студзеня ад -4,4 на захадзе да -7° ўзгоркамі, азернымі катлавінамі і С на ўсходзе (мінімальная -36°С), ліпеня - ад +18 да 19°С (максімальная +38°С). Вегетацыйны перыяд 193 - 208 сутак. Ападкаў 540 - 645 мм у год. Асноўныя рэкі - Прыпяць з яе прытокамі, Дняпро з Бярэзінай і Сожам, Заходні Буг з Мухавцом. Малыя ўхілы русла і іх шырокія поймы ўтвараюць спрыяльныя ўмовы для акумуляцыі рачной вады ў перыяд паводкі і летніх ліўневых паводак. Нараўне з буйнымі азерамі (Чырвоны, Выганашчанскае, Чорнае, Споровскае, Бобровіцкае, Ореховскае, Белае) шмат невялікіх азёр (старыц) у поймах рэк. Створаны буйныя вадасховішча (Салігорскае, Лактышы, Пагост), густая сетка меліярацыйных каналаў. Глебы дзярнова-падзолістыя, дзярнова-падзолістыя забалочаныя, дзярнова-балотныя, тарфяна-балотныя нізінныя і верхавыя, поймавыя дзярнова-глеевыя, дзярновыя і дзярновыя перегнойнай-карбанатныя. Пад лесам каля 43 % тэрыторыі; хваевыя і шыроколіственна-хваевыя лясы распаўсюджаныя на водападзеле ў надпойменных тэрасах, невялікія ўчасткі шыроколіственна-яловых лясоў размешчаныя на паўночнай ускраіне Беларускага палесся, шыракалістыя лясы, пераважна дубровы, што пераходзяць на увлажненых урадлівых участках у ясенева-дубовыя і ясеневыя - на марэнных узвышшах, раўнінах і надпойменных тэрасах, масівы черноольховых і пушistoберезовых лясоў - на нізінных балотах. На высечках бярозавыя і асінавыя, у абалонах рэчак дубовыя і альховыя лясы. Лугі заліўныя рознатраўна-зелкавыя, асакова-рознатраўна і разнотравнобобовыя і нізінныя зелкава-асакова-рознаму-травяныя і рознатраўна-асакова-мохавыя. Нізінныя лугі малопродуктыўны, патрабуюць карэннага паляпшэння. Маляўнічыя ландшафты выкарыстоўваюцца для адпачынку. Дзейнічаюць зоны адпачынку рэспубліканскага і мясцовага значэння, курорты Горваль, Белы Бераг, Чонкі, Возера Белае. На тэрыторыі Беларускага палесся Прыпяці ландшафтна-гідралагічны запаведнік, Телеханскае запаведна-паляўнічая гаспадарка, 12 заказнікаў.

Гарады, як і людзі, маюць свае знешнія характэрныя асаблівасці, свой уласны – адметны ад іншых – гістарычны лёс.

Беларускі горад Мазыр... Колькі ўжо было сказана аб яго неаспрэчным прыродным характэве, яго старажытнай гісторыі! Характэво гэта мяккае, пяшчотнае, чароўнае – як сама душа беларуса. Шырока і прывольна раскінуў ён свае прамысловыя і жыллыя мікрараёны па берагах прыгажуні – ракі Прыпяці – на пагорках Мазырскай грады, якія ўзвышаюцца сярод Палесся раўніны. Яго непаўторную чароўнасць прызнаюць не толькі мазыране, але і шматлікія госці з іншых рэгіёнаў Беларусі, блізкага і далёкага замежжа. Адпавядае прыроднай прыгажосці і гісторыя

мазырской зямлі. Яна на дзіва цікавая сваёй старажытнасцю і багаццем. Сведкамі эпох, якія адшумелі над краем, з'яўляюцца шматлікія помнікі гісторыі і культуры, памятныя месцы, звязаныя з працоўнымі і ратнымі подзвігамі нашых продкаў.

Літаратура:

1. Азбукін, М. М. Мазырская акруга / М. М. Азбукін // Наш край. — 1928. — № 8/9. — С. 10—15.
2. Барсук, А. Я. Мазыр у XIX ст. : этнаграфічны нарыс / А. Я. Барсук // Міжнародныя Шамякінскія чытанні "Пісьменнік — Асоба — Час": матэрыялы Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, Мазыр, 19—20 лістападаг. / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Установа адукацыі "Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна" ; рэдкал.: Сузько А. У. (адказны рэдактар) [і інш.]. — Мазыр, 2009. — С. 41—43.
3. Белорусское Полесье. — Мінск : Ураджай, 1973. — 152 с.
4. Бобр, А. Г. Мой Мозырь : исторический очерк / А. Г. Бобр. — Минск : Форт, 1996. — Ч : С древнейших времен до 1917 года. — 161 с.
5. Боровский, А. Н. Цветут над Припятью сады / А. Н. Боровский, Ю. М. Герасименко. — Минск : Польша, 1987. — 62 с. : ил.
6. Вольскі, В. Ф. Палессе / Віталь Вольскі ; [мастак В. Тарасаў]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1974. — С. 318 с. : іл.
7. Герасімаў, В. М. Мазыр — цэнтр Палесся / Валерый Герасімаў // Польша. — 2005. — № 9. — С. 149—164.
8. Дрозд, В. В. Река Припять / В. В. Дрозд. — Минск : Университетское, 1988. — 77 с. — (Природа рек, озер и водохранилищ Белоруссии).
9. Жучкевич, / В. А. Жучкевич // Неман. — 1972. — № 3. — С. 188—189.
10. Иванова А. А. Микротопонимия Мозырского Полесья / А. А. Иванова ; Министерство образования Республики Беларусь, Учреждение образования "Мозырский государственный педагогический университет". — Мозырь, 2003. — 219 с. — Библиография: с. 215—218 (84 назв.).
11. Казлова, Р. М. Палескія Моза, Мозыр/Мазыр : (храналагічна-этымалагічны аспект) // Надзённыя праблемы лексікалогіі і анамастыкі славянскіх моў : зборнік навуковых артыкулаў, 25—мая 2006 г. / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Установа адукацыі "Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт" ; [адказныя рэдактары: А. В. Солахаў, В. В. Шур ; рэдкал.: В. Я. Барысенка і інш.]. — Мазыр, 2006. — С. 165—166.
12. Краўчанка, В. "Мае заступнікі..." : Побыт беларуса і веравызванне / В. Краўчанка // Крыніца. — 1992. — № 5/6. — С. 48—62.
13. Крукоўскі, А. Горад Мазыр і яго наваколле // Наш край. — 1927. — № 3. — С. 17—26.
14. Лякин, В. А. Калинковичи на перекрестке дорог и эпох : исторический очерк / В. А. Лякин ; [автор вступительной статьи Виктор Казько]. — Мозырь : Белый Ветер, 2010. — 130 с.
15. Мазыр. 850 год : ут. / пад агульнай рэдакцыяй І. Ф. Штэйнера. — Гомель : Сож, 2005. — Т. 1 : Мазыр: гісторыя і сучаснасць / [Ю. У. Каласоўскі, А. Я. Барсук, С. А. Гайко, З. С. Кур'ян, С. В. Целяпень, К. Д. Маёрава, Т. А. Нікіціна, У. У. Гімбут, С. А. Напрэенка, А. Р. Бобр, І. М. Калбасіна] ; Мазырскі гарадскі выканаўчы камітэт, Установа адукацыі "Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт". — 351 с.

16. Мазыр. 850 год : ут. / пад агульнай рэдакцыяй І. Ф. Штэйнера. — Гомель : Сож, 2005. — Т. 2 : Мазыр літаратурны / [І. Ф. Штэйнер, І. А. Бароўская, А. В. Ваньковіч, П. Р. Кошман, Д. Л. Мамачкін, А. М. Мельнікава, С. І. Ханеня] ; Мазырскі гарадскі выканаўчы камітэт, Установа адукацыі "Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны". — 214 с.
17. Мазыр. 850 год : ут. / пад агульнай рэдакцыяй І. Ф. Штэйнера. — Гомель : Сож, 2005. — Т. 3 : Спрадвечнай мудрасці скарбонка: сучасны стан традыцыйнай культуры г. Мазыра / [В. С. Новак, Л. В. Мегомельўінальнікава, С. А. Вяргеенка, А. В. Кучарава, А. А. Кастрыца, Н. М. Канопліч, Т. М. Дубяк, В. М. Марозава] ; Мазырскі гарадскі выканаўчы камітэт, Установа адукацыі "Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны". — 295 с.
18. Мазырскі раён // Памяць Беларусі : рэспубліканская кніга / рэдкал.: Г. П. Пашкоў (галоўны рэдактар) [і інш.] ; мастак У. П. Свентахоўскі. — Мінск : БелЭн, 2005. — С. 298—301.
19. Мазыршчына: людзі, падзеі, час : матэрыялы II Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі, Мазыр, 25—26 маяг. / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Установа адукацыі "Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна" ; рэдкал.: В. С. Болбас [і інш.]. — Мазыр, 2012. — 232 с.
20. Мозырь : историко-экономический очерк / А. Никитин, Е. Зальцман. — Минск : Беларусь, 1973. — 94 с. : ил.
21. Мозырь. Город, который мы любим = Мазыр. Горад, які мы любім = Mozyr. City that we love : фотоальбом / авторы-составители А. Г. Бобр, С. М. Плыткевич. — Минск : РИФТУР, 2009. — 141 с. : ил.
22. Памяць. Мазыр. Мазырскі раён : гісторыка-дакументальная хроніка / укладальнікі М. А. Капач, В. Ф. Феранц ; мастак Э. Э. Жакевіч. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1997.
23. Побаль, Л. Паходжанне сучаснага герба і сцяга Беларусі вядзе ў далёкую мінуўшчыну / Леанід Побаль // Беларуская думка. — 1996. — № 6. — С. 107—117 : іл.
24. Рогалев, А. Ф. Географические названия в калейдоскопе времен /А.Ф.Рогалев. — Гомель : Барк, 2008. — 254с.
25. Рогалеў, А. Ф. Ля вытокаў назвы Мазыр / А. Ф. Рогалёў // Сцежкі ў даўніну : Геаграфічныя назвы Беларускага Палесся / А. Ф. Рогалеў. — Мінск : Польша, 1992. — С. 32—36.
26. Сербов, И. А. С поездки по Полесью, 1911—гг. / И. А. Сербов. — Вильна, 1914. — 128 с.
27. Хроніка Убарцкага Палесся / [аўтар-укладальнік А. І. Атнагулаў ; навуковы рэдактар В. Л. Насевіч]. — Мінск : Тэхналогія, 2001. — іл., карты.
28. Шпилевский, / Павел Шпилевский // Неман. — 1996. — № 9. — С.212—251.
29. Шур, В. В. Краязнаўчы матэрыял Мазыршчыны ў сярэдняй школе / В. В. Шур // Канцэптэуальныя пытанні развіцця мовы, літаратуры і мастацтва ў святле адраджэння культуры і духоўнасці беларускага народа : зборнік матэрыялаў рэспубліканскай навуковай канферэнцыі, 23—крас. 1998 г. / Мазырскі дзяржаўны педагагічны інстытут ; рэдкал.: Т. М. Казачэнка (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мазыр, 1998. — С. 185—189.
30. Шур, В. В. Мазыршчына — край герояў, вядомых людзей / В. В. Шур // Мазыршчына: людзі, падзеі, час : матэрыялыРэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі, Мазыр, 25—26мая 2012 г. / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Установа адукацыі "Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна" ; [рэдкал.: В. С. Болбас, І. М. Кралевіч, Л. В. Ісмайлава, Т. М. Сымановіч, А. Я. Барсуک, І. М. Калбасіна, З. С. Кур'ян, І. Л. Чарнейка]. — Мазыр, 2012. — С. 62—69.
31. Шур, В. В. Назвы ўнутрыгарадскіх аб'ектаў : на прыкладзе Мазыра / В. Шур // Геаграфія: праблемы выкладання. — 1996. — Вып. 2. — С. 89—94.